

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อมฺพรมหาเถร)

สมเด็จพระสังฆราชแห่งแผ่นดินไทย

วัน

ที่ 12 กุมภาพันธ์ 2560 ที่ผ่านมา นับได้ว่าเป็นวันมหามงคลยิ่งวันหนึ่งของบ้านเมืองเรา เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดสถาปนาสมเด็จพระมหานีวงศ์ วัดราชบพิธ ขึ้นเป็นสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก มีราชทินนามตามที่จารึกในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สุขุมธรรมวิธานธำรง สกลมหาสงฆปริณายก ตรีปิฎกธรรมาจารย์ อัมพรภิธานสังฆวิสุต ปาฬจนุตตมสาสนโสภณ กิตตินิรมลคุรุฐานีเยนันทจิต วิจยาลงกรณ์นิรุตปัทมภักติประกาศ วิสารทนาถธรรมทูตภิกขุ ทพินทรสมมุติปฐมสกลภณานิเวศร ปรีชเนตโยภาสวาสนวงศวิวัฒน์ พุทธบริษัทคารวสถาน วิบูลสถิตสมาจารวัตรวิปัสสนสุนทรชินวรมหาบุณีสถาปนาคุณิภู ขวธรรมมบพิตร สมเด็จพระสังฆราช”

มุมมองสองวัยสัปดาห์นี้ ก็จะของเครื่องชุดพระพุทธรูปมาแห่งแผ่นดินไว้ก่อน แต่จะขอเขียนเรื่อง “สมเด็จพระสังฆราชแห่งแผ่นดินไทย” พระองค์นี้แทน

ท่านผู้อ่านที่ได้ติดตามมุมมองสองวัยมาเป็นระยะเวลาพอสมควรแล้วคงจะจำได้ว่า ผมได้เคยเขียนเรื่อง “สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถร)” ลงพิมพ์ติดต่อกันถึงสี่สัปดาห์

ในบรรดาสถิรวิหริก ของสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถร) คือผู้ที่พระองค์ประกอบพิธีอุปสมบทประทานนั้น มีสามเณรอมพร ชาวจังหวัดราชบุรีด้วยผู้หนึ่ง ใครเลยจะล่วงรู้ว่า 70 ปีต่อมา สามเณรหนุ่มผู้นั้น จะได้รับพระราชทานสถาปนาเป็นสมเด็จพระสังฆราช เช่นเดียวกับพระองค์ และสมเด็จพระอุปัชฌายะของพระองค์ คือ พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหลวงชินวราลงกรณ สมเด็จพระสังฆราชเจ้า

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อมฺพรมหาเถร) มีพระชาตภูมิเดิมอยู่ที่จังหวัดราชบุรี พระบิดาและพระมารดาชื่อนายนับ นางดลประสัดตพงศ์ ทรงรับการศึกษาค้นคว้าที่โรงเรียนเทวานุเคราะห์ ก่อบดินน้อย

ที่ 4 จังหวัดลพบุรี จนจบชั้นประถมศึกษาปีที่สี่ ดูเหมือนจะทรงพระปรีชาทางหนังสือมาแต่เล็กแต่น้อย เพราะได้เคยคร่ำเล่น ๆ อยู่ว่า “สมัยเราเรียนประถม ไม่เคยสอบได้ทั้ง 3 เลย” เพราะทรงสอบได้ทั้ง 1 และ 2 เสมอ

แต่คงจะเป็นพระกุศลที่ได้ทรงบำเพ็ญมาแต่หนหลัง จึงได้ทรงบรรพชาเป็นสามเณรตามความประสงค์ของพระอัยยิกา (ยาย) ที่วัดสัตตนารถปริวัตร จังหวัดราชบุรี ท่านเจ้าคุณพระธรรมเสนาบดี (เงิน นนโท) เป็นพระอุปัชฌายะ และด้วยความประสงค์ของพระอัยยิกาอีกเช่นกัน จึงไม่ได้ทรงลาสิกขาตามที่ตั้งพระทัยไว้แต่เดิม จนเกิดทรงพระนิยมน้อมเลื่อมใส และทรงพระเจริญในจิตวิตรมหารจย์ ต่อมา ดังปรากฏว่า ทรงสอบได้เป็นเปรียญและนักธรรมเอกตั้งแต่ยังทรงเป็นสามเณร

ต่อมาได้เสด็จมาทรงจำพรรษาที่วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม โดยการชักนำของสมเด็จพระพุทธปาพจนบดี (ทองเจือ จินตกรรมมหาเถร) แต่เมื่อครั้งยังมีสมณศักดิ์เป็น พระจินตกรมุนี เจ้าอาวาสยุคที่ 5 เมื่อมาอยู่ที่วัดราชบพิธ ได้ราว 1 ปีแล้ว จึงได้ทรงอุปสมบทเป็นพระภิกษุ โดยมีสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถร) เจ้าอาวาสยุคที่ 4 แต่เมื่อครั้งยังทรงดำรงสมณศักดิ์เป็นพระเทพโมลี ทรงเป็นพระอุปัชฌายะ

สมัยก่อนนั้นการที่สามเณรต่างจังหวัดจะเข้ามาพำนักอยู่ในวัดในพระนครได้นั้น ต้องมีผู้ชักนำฝากฝัง และท่านผู้เป็นเจ้าวัดเจ้าสำนักนั้น ต้องแลเห็นหน่วยก้าน หรือ “แวว” ของสามเณรนั้น ๆ ยิ่งถ้าเป็นพระอารามหลวงด้วยแล้ว ยิ่งต้องมีผู้พามาฝากฝังรับรองเป็นหลักฐานมั่นคง ระบุว่าสมเด็จพระสังฆราช (วาสนมหาเถร) จะได้ทรงเล็งเห็นว่า สามเณรเปรียญนามว่า “อัมพร” ที่พระจินตกรมุนี เวลานั้นนำมาฝากฝังจะเจริญรุ่งเรืองในพระพุทธศาสนา จึงได้ทรงรับไว้ในสำนักวัดราชบพิธ และทรงเป็นพระอุปัชฌายะประทานในเวลาอุปสมบท

หลังจากอุปสมบทแล้ว “พระมหาอัมพร” ก็ได้ตั้งใจเล่าเรียน ทั้งพระบาลี และการศึกษาในมหาวิทยาลัย กล่าวคือได้ทรงตั้งพระทัยศึกษาเล่าเรียนจนสามารถสอบไล่ได้เปรียญธรรม 5 และ 6 ประโยคในสนามหลวง

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ ประทับหน้าพระแท่นเศวตฉัตร ๓ ชั้น ตามพระอิสริยยศ สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก

ได้รับตำราเครื่องใช้ไม่สอยก็ยังไม่บริบูรณ์ แต่การศึกษาแน่นแถมงวดกวัดข้น มีมาตรฐานเป็นอันมาก จึงกล่าวได้ว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกเป็นบัณฑิตของสภาการศึกษาามหาวิทยาลัยในระบุนั้นต้องปรีชาสามารถและมานะบากบั่นจริง ๆ ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช (อมฺพรมหาเถร) ก็ทรงเป็นหนึ่งในนั้น ต่อมาได้ทรงมีโอกาสตอบแทนมหาวิทยาลัยที่ทรงศึกษาเล่าเรียนมา โดยทรงรับเป็นอาจารย์ และต่อมาได้ทรงดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยด้วย

เล่าเรื่องยังไม่ทันเท่าไร เมื่อที่กิมดลงเสียแล้ว จึงขอยกยอดส่วนที่เหลือไปโน้สัปดาห์หน้านะครับ.

แผนกบาลี เมื่อพุทธศักราช 2491 และ 2493 ตามลำดับ ในนามสำนักเรียนวัดราชบพิธ นอกจากนี้ ยังได้ทรงเข้าศึกษาในสภาการศึกษาามหาวิทยาลัยมหาวชิราวุธพระพุทธรักษาแห่งประเทศไทย ซึ่งในภายหลังได้เปลี่ยนนามเป็นมหาวิทยาลัยอัมพมกุฎราชวิทยาลัย จนทรงสำเร็จการศึกษาเป็นศาสตราจารย์ที่ 5 เมื่อพุทธศักราช 2500

ในที่นี้ควรจะเล่าไว้ด้วยว่า สภาการศึกษาามหาวิทยาลัย ในเวลานั้นยังอยู่ในยุคเริ่มก่อร่างสร้างมหาวิทยาลัย โดยท่านผู้ที่มีบทบาทสำคัญเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงใหญ่ก็คือ พระศรีวิสุทธิญาณ ซึ่งต่อมาลาสิกขาออกมาเป็นอาจารย์สุชีพ ปุญญานุภาพ ผู้มีนามอุโฆษนั่นเอง อาคารสถานที่ในเวลานั้น ก็ยังไม่มีใหญ่โตสวยงามอย่างในเวลานี้ ใช้สถานที่อยู่ในวัดบวรนิเวศวิหาร

ได้รับตำราเครื่องใช้ไม่สอยก็ยังไม่บริบูรณ์ แต่การศึกษาแน่นแถมงวดกวัดข้น มีมาตรฐานเป็นอันมาก จึงกล่าวได้ว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาออกเป็นบัณฑิตของสภาการศึกษาามหาวิทยาลัยในระบุนั้นต้องปรีชาสามารถและมานะบากบั่นจริง ๆ ซึ่งเจ้าประคุณสมเด็จพระสังฆราช (อมฺพรมหาเถร) ก็ทรงเป็นหนึ่งในนั้น ต่อมาได้ทรงมีโอกาสตอบแทนมหาวิทยาลัยที่ทรงศึกษาเล่าเรียนมา โดยทรงรับเป็นอาจารย์ และต่อมาได้ทรงดำรงตำแหน่งนายกสภามหาวิทยาลัยด้วย

เล่าเรื่องยังไม่ทันเท่าไร เมื่อที่กิมดลงเสียแล้ว จึงขอยกยอดส่วนที่เหลือไปโน้สัปดาห์หน้านะครับ.

ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.บวรศักดิ์ อุวรรณโณ
อิสริยาภรณ์ อุวรรณโณ